

Α. Μη λογοτεχνικό κείμενο

Γλώσσα των νέων: απειλή για την ελληνική γλώσσα;

Το κείμενο είναι απόσπασμα άρθρου του Βενέδικτου Βασιλείου, Γλωσσολόγου, υποψήφιου διδάκτορα Νευρογλωσσολογίας, έχει δημοσιευθεί στον ιστότοπο <https://simerini.sigmalive.com>, προσπέλαση στις 24/8/2022.

Γνωρίζουμε όλοι μας λίγο ή πολύ τα «γλωσσικά δικαστήρια» που στήνονται συχνά στα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ιδιαίτερα στο διαδίκτυο. Στο εδώλιο του κατηγορουμένου κάθεται συνήθως η νέα γενιά. Το κατηγορητήριο είναι καταπέλτης¹: «η ποιότητα της χρήσης της ελληνικής γλώσσας από τους νέους σήμερα είναι χαμηλή», «μιλούν με 300 το πολύ λέξεις», «χρησιμοποιούν μια ακαταλαβίστικη γλώσσα γεμάτη βωμολοχίες² και ξενισμούς» και —το αγαπημένο τους— «η ελληνική γλώσσα φθείρεται και συρρικνώνεται». [...] Θα εστιάσω σε ένα μεγάλο κομμάτι της αργκό, της γλώσσας των νέων, δηλαδή τον ιδιαίτερο κώδικα ενδοεπικοινωνίας που χρησιμοποιούν μεταξύ τους οι νέοι (και όσοι αισθάνονται ακόμα νέοι!) και ο οποίος διαφέρει από την πρότυπη κοινή γλώσσα κυρίως σε λεξιλογικό, αλλά και σε δομικό επίπεδο.

Όπως είναι αναμενόμενο, οι αρνητικές στάσεις απέναντι στη γλώσσα των νέων είναι πολύ πιο προβεβλημένες από την ίδια την ερευνητική γνώση που έχουμε για αυτή. Η κινδυνολογία περί λεξιπενίας και αφελληνισμού της ελληνικής γλώσσας από τους νέους δεν είναι παρά ένα ανάχωμα απέναντι στον πανικό που προξενεί αυτή η «άγνωστη γη». Ας προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε το φαινόμενο της γλώσσας των νέων και να κατανοήσουμε τον ρόλο του στο πολύπλοκο σύστημα που λέγεται γλώσσα, και τότε θα συνειδητοποιήσουμε ότι οι αρνητικές στάσεις και η κινδυνολογία είναι υπερβολικές αντιδράσεις.[...]

Δεν είναι λίγοι αυτοί που βλέπουν τη γλώσσα σαν ένα ομοιόμορφο, αγκυλωμένο, σταθερό δημιούργημα, με λεία επιφάνεια και τέλειες γωνίες. Οτιδήποτε αποκλίνει από το μοντέλο που έχουν φτιάξει το ονομάζουν «καταστροφή, κατακρεούργηση, φθορά της γλώσσας» [...].

¹ Πολεμική μηχανή που εξακόντιζε βέλη και ακόντια.

² Άσεμνες ή υβριστικές λέξεις και φράσεις.

Στην πραγματικότητα, η γλώσσα, η κάθε γλώσσα σε κάθε χρονική περίοδο, είναι ένας ευέλικτος και πολύμορφος ζωντανός οργανισμός. Προσφέρει στους ομιλητές την επιλογή να μιλούν σε επίσημο ή ανεπίσημο ύφος και να διαφοροποιούν την ομιλία τους γεωγραφικά — σκεφτείτε τις διάφορες τοπικές ποικιλίες της ελληνικής, όπως την κυπριακή, την κρητική ή τις βόρειες ποικιλίες — αλλά και κοινωνιολεκτικά, δηλαδή ανάλογα με την κοινωνική ταυτότητα του συνομιλητή τους. Ξέρουμε καλά ότι η επικοινωνιακή περίσταση και η ταυτότητα του συνομιλητή μας καθορίζουν το λεξιλόγιο και τον τρόπο έκφρασης που επιλέγουμε. [...]

[...] Η γλώσσα των νέων έχει χαρακτήρα εφήμερο: είναι χρονικά περιορισμένη στη νεανική ηλικία ενός ανθρώπου· εκεί γεννιέται και εκεί εγκαταλείπεται σιγά σιγά. [...] Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η γλώσσα των νέων δεν είναι ούτε μια ελληνική πρωτοτυπία ούτε μια πρόσφατη ιστορία. Είναι μια κοινωνιόλεκτος που καταγράφεται σε όλες τις γλώσσες και όλες τις γλωσσικές ποικιλίες [...] Στον αγώνα αυτοπροσδιορισμού και αλληλοκατανόησης οι νέοι επαναστατούν μπροστά σε οτιδήποτε εκπροσωπεί το κατεστημένο των εξουσιαστικών ενηλίκων — άρα αντιστέκονται και στη γλώσσα τους, την πρότυπη κοινή, την «κανονική».

A3. (μονάδες 25)

Σε ένα άρθρο (200-250 λέξεων) στο περιοδικό του σχολείου σου να εξηγήσεις τα χαρακτηριστικά που έχει η γλώσσα των νέων και να εξηγήσεις για ποιους λόγους οι νέοι χρησιμοποιούν μια δική τους γλώσσα και όχι την «κανονική». Μπορείς να αξιοποιήσεις το παραπάνω κείμενο και παραδείγματα από την εμπειρία σου.

Μονάδες 25

B. Λογοτεχνικό κείμενο

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ (1947-)

«Η αρχαία σκουριά»

Το κείμενο είναι απόσπασμα από το μυθιστόρημα της Μάρως Δούκα «Η αρχαία σκουριά» (εκδόσεις Κέδρος, Αθήνα: 1979).

Λίγες μέρες μετά ο Ανέστης με κάλεσε να μου κάνουν το τραπέζι. Δεν είχα και πολλή διάθεση, όμως ήρθε ο ίδιος να με πάρει. Κοίταζε περίεργος τους τοίχους του δωματίου, κατόπι στάθηκε μπρος στο ράφι που ακουμπούσα τα βιβλία μου. Αισθανόμουν αμηχανία και κάπως σαν να επεμβαίνει στη ζωή μου, μ' εκείνο το περιπαιχτικό και ανέμελο τάχα μου ύφος που έχουν οι λογής επισκέπτες. Γυρίζει και μου λέει ότι από γενιά σε γενιά αλλάζουν κι αυτά που κρεμιούνται στους τοίχους. Έριξε ένα μοχθηρό, μάλλον αποδοκιμαστικό

βλέμμα στον Γκεβάρρα και παρατήρησε πόσο δύσκολο είναι ν' αντισταθεί ο νέος στη μόδα, όσο και συνειδητός να 'ναι, όπως φερ' ειπείν εγώ. Αλλά δε βαριέσαι, ό,τι σου πασάρει το σύστημα, κατάληξε θυμοσοφικά. Έπειτα τον εντυπωσίασε η ένδεια της βιβλιοθήκης μου. Τον άκουα υπομονετικά, λέω τώρα σκληρό καρύδι ο μπαρμπα-Ανέστης, σκληρό και ζούφιο. Με πείραξε η ευκολία του, ακόμη κι η βιασύνη του να μ' απορρίψει. Μου παρατήρησε ότι οι νέοι σήμερα βολεύονται με την εύκολη γνώση· κι ας διαβάζουν τόνους τυπωμένο χαρτί, άδικος κόπος. Οι νέοι σήμερα δεν έχουν κουλτούρα. Δε βασανίζουν αυτό που διαβάζουν· το δέχονται απλώς ή το αρνούνται, χωρίς να είναι σε θέση να εμβαθύνουν, πόσο μάλλον ν' αφομοιώσουν. Τους έχει διαβρώσει το θέαμα. Ακόμη και στην ομιλία δυσκολεύονται. Με κοίταξε γελώντας –εσύ, για παράδειγμα, έχεις πάρει εκεί ένα τσεκούρι και πελεκάς, δεν είσαι σε θέση να κυκλώσεις τα ενδιαφέροντά σου, να τα πλάσεις και να τα δουλέψεις μέσα σου. Γι' αυτό περιφέρεσαι άβουλη κι αμίλητη. Ποτέ του δε μ' άκουσε, λέει, να εκθέτω τις απόψεις μου για ένα θέμα, όσο απλό και να 'ναι. Αφού πολλές φορές αναρωτιέμαι τι είναι εκείνο που με σπρώχνει εδώ κι εκεί. Γέλασε πάλι με τον αέρα του ευφυσός. Ό,τι και να του απαντούσα, μάταιο. Μιλούσαμε άλλη γλώσσα. Τον άκουα με σφιγμένα χείλια, εκτεθειμένη, και σαν να του όφειλα την απολογία μου. Μετά με πλησίασε, μ' άγγιξε στο πηγούνι και προσπαθούσε να με κάνει να τον κοιτάξω. Γύρισα προς τ' αλλού το κεφάλι μου νευριασμένη. Με ρώτησε αν με πείραξαν τα λόγια του, μη δίνω βάση, έκανε, και με τράβηξε πιο κοντά του. Αλλά γι' αυτό μ' αρέσεις! Κατάληξε. Για το τσεκούρι που έχεις πάρει και πελεκάς. Έσκυψε και με φίλησε στο μάγουλο. Με ξαναρώτησε αν του θύμωσα και τραύλισα όχι. Απορούσα κι εγώ πώς είχα βρεθεί τόσο χαλαρή και πρόθυμη. Κατόπιν τον έπιασε σαν νευρική ευθυμία. Ας βιαστούμε, θα μας περιμένει η Ζωίτσα.

B3. (μονάδες 25)

Να επιλέξεις ένα από τα δύο ακόλουθα θέματα παραγωγής λόγου. Να καταγράψεις τις απαντήσεις σου σε ένα κείμενο 100-150 λέξεων.

1. Ο Ανέστης διατυπώνει διάφορες κατηγορίες για τους νέους. Ποιες είναι αυτές οι κατηγορίες και ποια η αντίδραση της νεαρής ηρωίδας; Θεωρείς φυσιολογική αυτή την αντίδραση;
- ή
2. Σε ένα κείμενο να καταγράψεις τη δική σου απάντηση στις κατηγορίες του Ανέστη. Ποια θα ήταν η δική σου απολογία σε αυτές τις κατηγορίες;

Μονάδες 25